

staltninger ikke være rettet imod rustningernes samlede størrelse.

Det er derfor nærliggende at se tillidsskabende foranstaltninger som en nedrustningens forberedelsesfase.

Tillid er en forudsætning for våbenkontrol og nedrustning, men med tiden kan rollerne tænkes ombyttet, så tillidsskabelse bliver en funktion af udviklingen inden for disse kategorier.

Tillid kan selvsagt også skabes helt uden våbenkontrol og nedrustning, og på tilsvarende vis kan tillidsskabende foranstaltninger også antages at have en selvstændig eller muligvis komplementær funktion i forhold til nedrustning og våbenkontrol. Øget gennemsigtighed (transparens) vedrørende militær aktivitet vil i sig selv kunne reducere mistillid og spænding. Nedrustnings- og våbenkontrollaftaler anses da normalt også kun for at have en tillidsskabende virkning, hvis de er ledsaget af arrangementer, der giver mulighed for at kontrollere overholdelsen af disse. Transparens og kontrol er i den forstand nøgleord til at forstå, hvorledes tillid skabes i international politik.

Det er dog klart, at den tillidsskabende effekt kan udeblive, hvis der i øvrigt hersker et spændt forhold mellem staterne, hvor mange slags flådeaktiviteter med rette eller urette kan opfattes som truende. I en spændingsperiode kunne notifikation af en større øvelse således reelt blive et middel til udøvelse af diplomatisk pres mod en anden stat og – i sagens natur – primært den store stats middel mod den lille. Her til kan ganske vist siges, at der for dette eksemplens vedkommende kun er tale om en marginal forskel fra den nuværende situation, hvor det også er muligt at bekendtgøre sine øvelsesplaner i politisk-diplomatisk øjemed, men eksemplet kan måske alligevel tjene til at vise, at sådanne foranstaltninger kan virke modsat hensigten.

Selv om det således vil afhænge af det internationale klima og parternes intentioner, hvilken effekt tillidsskabende foranstaltninger konkret vil have, er det afgørende punkt i tænkningen om tillidsskabende foranstaltninger imidlertid den forestilling, at de kan have en

positiv effekt i en uafklaret situation mellem tillid og mistillid, hvor parternes intentioner endnu ikke er endeligt fastlagt.

I vor tids politisk-diplomatiske sprogbrug er tillidsskabende foranstaltninger specielt knyttet til den såkaldte CSCE-proces, der omfatter samtlige lande i Europa med undtagelse af Albanien, samt USA og Canada. Det første sæt af tillidsskabende foranstaltninger blev inden for denne ramme iværksat i 1975 i forbindelse med Helsingfors-slutaktens indgåelse.*)

De konkrete tillidsskabende foranstaltninger, det hidtil er lykkedes at nå til enighed om under CSCE-processen, drejer sig om forholdsregler på landjorden. Amfibielandgange og luftlandsætninger, som foregår kombineret med landmilitære øvelser, er dog medtaget. I fokus er imidlertid først og fremmest Centraluropa, hvor der som nævnt under den seneste tids storpolitiske udvikling synes udsigt til, at de tillidsskabende foranstaltninger vil blive videreført som konkrete nedrustningsforanstaltninger.

Det er ikke mindst i lys af denne dimension af CSCE-processen, den forestilling præsenterer sig, at det mindre – tillidsskabende foranstaltninger – kunne være en vej til at formulere en ønskelig reduktion af det maritime rustningsniveau, og at sådanne skridt endog kunne tænkes at have en selvstændig betydning som bidrag til den videre udbygning af det konstruktive samarbejdsforhold mellem Øst og Vest, der er CSCE-processens overordnede målsætning.

Tanken om at søge etableret tillidsskabende foranstaltninger på det maritime område kan således ses som en måde at imødekomme den traditionelt meget stærke modvilje i den vestlige verden mod mere dybtgående regulering af det sømilitære område.

For at afgøre, om man skal bevæge sig i denne retning, må det dreje sig om at afveje de særlige sikkerhedsmæssige forestillinger, der for Vesten er knyttet til at bevare den frie og uregulerede bevægelse til søs, over for forestillingerne om mindskelse af de farer, som denne bevægelse måtte være forbundet med for Øst. Det, der af den ene part opfattes som tillidsskabende